

Barrierer for innovation og forretningsudvikling i landbrugets primærerhverv – internationale resultater.

Af konsulent Vibeke Hjorslev Rasmussen, Videncentret for Landbrug.

Da primærproduktionen i landbrugssektoren i høj grad har været under indflydelse af andelsbevægelsen, antages det, at andre europæiske primærproducenter har en anden form for udvikling – og muligvis har en højere grad af innovation og forretningsudvikling.

Denne artikel er en opsamling af resultater af analyser og undersøgelser af innovation og forretningsudvikling i andre, europæiske lande vedrørende barrierer for innovation og forretningsudvikling.

Indledning

Strukturen i primærproduktionen i alle europæiske lande er blandt andet bestemt af den historiske udvikling. Således er efterkrigstidens behov for fødevarer sikkerhed en medvirkende faktor til nutidens fokus på produktionsoptimering i primærerhvervet. Dækning af et basalt behov for fødevarer medfører ikke en aktiv proces indenfor innovation og forretningsudvikling. I stedet er der opstået en tradition for fokus på optimering af produktion.

Tidligere har den traditionelle, europæiske landbrugsbedrift været domineret af lav teknologi og begrænset dynamik. Sektoren har bestået af mange, små familiedrevne bedrifter, der har været optaget af at optimere eksisterende metoder fremfor at udvikle nye metoder. Men igennem de seneste 10 år er adfærden ændret.

Årsagerne hertil er primært en liberalisering af økonomien, mindre protektionisme indenfor landbrug samt et hurtigt skiftende samfund, der i stigende grad er kritisk overfor landbruget.

De nye, kritiske forbrugere med ændret forbrugeradfærd stiller krav til primærproducenterne. Der er således øget fokus på miljø, produktkvalitet, fødevarer sikkerhed og bæredygtighed. Samtidig stilles der højere krav via nye og omfangsrige regulativer indenfor fx miljø og dyrevelfærd.

Ovenstående ændringer har banet vejen for nye markedsdeltagere, for innovation i primærproduktionen og for portefølje entrepreneurship.

Årsager til manglende forretningsudvikling og barrierer herfor

Moderniseringen af landbrugsproduktionen er tidligere sket på baggrund af et ønske om en høj grad af fødevarer sikkerhed. Det har været et helt grundlæggende behov som skulle dækkes. Emner som diversifikation og innovation har ikke været relevant. I stedet herskede ´mere af det samme`.

Geografi

Landbruget har tidligere været dybt forankret i det lokale samfund. Undersøgelser – også danske – har vist, at tæt geografisk afstand til større byer er vigtig i forhold til graden af innovation. Virksomheder tæt ved byer er mere tilbøjelige til at introducere proces- og produktinnovation. Andre typer af innovation foregår i højere grad i yderområder.

Mulighederne for udvikling er typisk meget større hvis landbruget er beliggende i en attraktiv region tæt på en by med god infrastruktur og et veludviklet støtte-netværk. Byen bidrager med et større marked og

dermed også med en større efterspørgsel. Geografi er således særdeles vigtig for en entreprenør tankegang.

Kultur

Primærproducenterne har tidligere været domineret af små familiebrug. Kulturen her og de tilhørende logikker har påvirket graden af, og behovet for innovation. Der har været stor fokus på overlevelse, arv, selvstændighed, livsstil og mulighed for generationsskifte. De har således været drevet mindre af vækst og profitmaksimering. Sådanne familiebedrifter skaber et samfund, som er meget homogene med stærkt pres mod ensartethed.

Pres mod ensartethed er en trussel i forhold til innovation og forretningsudvikling da den enkeltes lyst til innovation, risikovillighed og pro-aktivitet er afgørende for innovation. Dette bekræftes af undersøgelser som altafgørende. Og derfor er netværk, der består af en homogen gruppe, ikke fremmende for innovationen hos det enkelte netværksmedlem.

En norsk undersøgelse viser at innovation indenfor landbrug som regel stammer fra landmandens evner indenfor iværksætteri, og fra landmandens evne til at se og identificere muligheder. Undersøgelsen viser også, at det ikke er landmandens primærerhverv som landmand, der er en begrænsende faktor. Dermed burde graden af innovation ikke afhænge af nuværende erhverv, og dermed burde graden af innovation i landbruget være på højde med innovationsgraden i andre erhverv.

Viden om mulighederne

Netværk, med mulighed for at opnå ny viden om muligheder indenfor forretningsudvikling og innovation, er vigtig.

De hollandske primærproducenter oplevede en vækst indenfor udvikling og innovation da den statslige landbrugsrådgivning blev privatiseret. Den nye rådgivning tog udgangspunkt i den enkelte landmand fremfor i erhvervet som helhed. Således skete der et skifte fra det produktionstekniske fokus over til service, ledelse og innovation.

Flere projekter i europæiske lande har dokumenteret, at organiserede tilbud til landmænd om hjælp til forretningsudvikling og innovation har medvirket positivt på graden af innovation og forretningsudvikling. Man kan derfor antage, at graden af innovation og forretningsudvikling hos primærproducenten er afhængig af tilgængelig viden og rådgivningsmuligheder indenfor området. Et dansk projektresultat indikerer desuden, at omkostningerne forbundet med rådgivning er afgørende.

Konklusionen

På baggrund af ovenstående kan der konkluderes, at andelsbevægelsen i sig selv, ikke har medvirket som en begrænsende faktor for graden af innovation og forretningsudvikling i landbrugets primærerhverv. De europæiske undersøgelser peger i stedet på faktorer, der også har gjort sig gældende i dansk landbrug; nemlig geografi, kultur og brugen af knowhow.

Som fremmende for innovation og forretningsudvikling peges på lysten til innovation, risikovillighed og pro-aktivitet.

Alt andet lige kan man derfor konkludere, at bliver viden om processer og metoder indenfor innovation og forretningsudvikling tilgængelige for landmanden, da vil graden af innovation og forretningsudvikling også øges.